

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Dispvatio XCVIII. De Contritione & Attritione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

DISPUTATIO NONAGESIMA OCTAVA.

De Contritione & Attritione.

SECTIO PRIMA.

Quid sit Contritio, quid Attritio?

I.
Sermo hic
est de con-
tritione per-
fectâ.

QUIMUR de Contritione perfecta, & quæ extra Sacramentum justificat, quæ est dolor & detestatio de peccatis in quantum Deo mala sunt & ingrata, & consequenter si ex hoc solo motivo procedat non est actus Pœnitentiæ specialis virtutis, sed Charitatis, & hoc significatur dum dicitur debere conversionem per contritionem fieri ex toto corde, qui modus loquendi amorem significat. Quod ulterius probatur, nam juxta Tridentinum sessione decima quartâ, capite quarto, Contritio quæ justificat extra Sacramentum debet esse Charitate perfecta, id est ex motivo Charitatis; omne enim aliud motivum, vel est ob timorem pœnæ vel turpitudinem peccati. Si autem quis ex motivo Charitatis imperet sibi dolorem de peccatis, vel id facit ita ut actus etiam imperatus, seu dolor procedat ex motivo Charitatis, vel solus imperans: in primo casu dolor ille erit actus contritionis, & Charitatis, non in secundo.

II.
Attritio &
latè sumi-
tur, &
strictè.

Attritio etiam latè sumitur & strictè: latè sumpta est quivis dolor de peccato; qui ad contritionis perfectionem non pertingit, seu qui non procedit ex motivo Charitatis, nec detestatur peccata in quantum mala Deo, eique ingrata, ex motivo Dei super omnia dilecti, sed ex alio motivo, scilicet vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel metu gehennæ: at verò ut est actus peculiaris virtutis pœnitentiæ, debet esse dolor de peccato in quantum est offensa Dei, violans jus ejus, quod ut Dominus habet, ut sibi à servis suis obsequia debita exhibeantur. Si ergo ex hoc solo motivo procedat, erit actus pœnitentiæ, si ex alio solo, actus alterius virtutis, ut obedientiæ, temperantiæ, &c. si ex duobus motivis procedat, duarum etiam in se virtutum rationem continebit.

III.
In quo con-
sistat con-
ceptus con-
tritionis per-
fectâ.

Contritio, ut docent omnes, debet esse dolor super omnia, id est ut appetitivè præferat Deum omnibus aliis rebus, est quoque gradua-lem intensionem actus, res aliæ magis amari possunt. Consistit ergo hæc appetitativa prælatio in modo tendendi actus voluntatis: sicut enim in intellectu per aliquos actus firmissimo quodam modo adhæremus objectis, & quasi immobiliter, ut contingit in actu Fidei, nempe ita ut ex modo tendendi actus ostendat quis se non facile ab illo objecto per contrarium assensum dimoveri

posse, ita & in hoc actu voluntatis, licet simpliciter voluntas pro suâ libertate, & ab uno actu & alio dimoveri possit: unde licet non sit necessaria comparatio formalis & explicita respectu aliorum objectorum, imo nec expediat sæpè ejusmodi comparationem fieri, cum occasione præbere possit peccandi, iis præsertim qui minus radicati sunt in virtute, est tamen contritio comparatio quædam implicita respectu aliorum objectorum, ita ut si resolvatur actus, dicat malo quidlibet quàm Deum in ullâ re offendere.

Si verò daretur amor Dei procedens ex cognitione solarum perfectionum Dei intrinsecarum, ut de amore beatifico dicunt multi posse contingere, imo & aliquando in viâ, ille amor non posset stare cum peccato, nam saltem cognosceretur tunc Deus, & consequenter amaretur ut suprema regula mali omnis prohibitiva, sicque ipso facto quod in objecto creato appareat ratio aliqua mali, ex vi hujus amoris voluntas illud refugeret.

Attritio verò, licet aliquo modo detestetur etiam peccatum super omne malum, & hoc sensu sit dolor super omnia, non tamen ita vocari solet à Theologis, nec in omni rigore sortitur illam rationem, cum dolor super omnia in propriissimo sensu sit ut transcendat omnia creata & ob motivum aliquod increatum peccata detestetur. Si verò per dolorem super omnia nil intelligatur aliud, quàm quòd malit homo quidlibet quàm Deum offendere vel offendisse, potest attritio dici dolor super omnia.

Imo aliquo sensu per attritionem ob pœnam gehennæ, exempli gratia, non detestatur quis peccatum supra omne malum creatum; qui enim detestatur peccatum propter pœnam, magis fugit & detestatur pœnam, nam propter quod unumquodque tale &c. unde cum vitatio culpæ assumatur, ut medium ad vitationem pœnæ, magis per hunc actum vitatur pœna, quàm culpa: licet etiam non habeat tunc homo actum positivum, quo velit committere culpam cessante pœnâ, ex vi tamen hujus actus attritionis non vitaret culpam cessante pœnâ, nam cessante pœnâ nullum esset motivum in hoc actu, ob quod abstineret à culpâ, ac proinde attritio ista non est hoc sensu super omnia, nempe ita ut nihil detestetur amplius quàm peccatum, sed solum in sensu supra posito, nempe ita ut nullâ de causâ velit Deum offendere, aut offendisse, sicque voluntatem peccandi excludat.

Contritio verò super omnia creata, etiam supra ipsam pœnam æternam detestatur peccatum: unde ait Sanctus Anselmus, Eligibilis esse tormentum

IV.
Quid si da-
retur amor
Dei proce-
dens tantum
ex perfectio-
nibus Dei
intrinsecis
cognitis.

V.
Quo pacto
attritio de-
testetur pec-
catum.

VI.
Per actum
doloris ob
pœnam ge-
hennæ non
videtur quis
detestari
peccatum
super omnia
malâ crea-
tum.

VII.
Contritio
supra omnia
creata de-
testatur pec-
catum.

mentum inferni, quam peccatum, sicque actu conditionato diceret quis contritus, si sese offerret talis occasio, ut vel esset peccandum, vel subeunda poena aeterna, mallet hanc subire quam peccare. Imo in perplexo aliquo cum invincibili ignorantia posse peccatum tolli per aliud medium quam per actualem susceptionem alicujus Sacramenti, quod tunc suscipere non potest, deberet poena inferni eligi tanquam medium ad vitandum peccandum, si nimirum ille homo putaret sibi vel moriendum in peccato, vel fidem negandam exempli gratia, aut aliud peccatum committendum.

VIII. Dices, hinc sequi, esse aliquid peccatum, quod non possit quis detestari per attritionem, saltem ex metu & odio gehennae: patet sequela. Ponamus hominem ob timorem gehennae elicere actum quo dicat, *Malo potius peccare, quam pati poenas inferni*, hic homo non posset postea retractare hunc actum per actum attritionis conceptum ex metu gehennae; sibi enim contradiceret, ex una namque parte diceret volo omni modo vitare infernum, & consequenter vitare omne peccatum, ex alia autem dicit malo peccare, quam pati poenas inferni, actus autem qui hunc retractaret deberet dicere, malo pati poenas inferni, quam peccare, ergo ex metu, & odio efficaci gehennae vellet gehennam, quod implicat.

IX. Respondetur, ad detestationem & retractationem actus alicujus non requiritur, ut quis eliciat actum contrarium; nec enim qui dixit mendacium aliquid aut elicit actum odii Dei, debet ut retractet hos actus, dicere ipso facto verum contrarium, aut elicere actum amoris Dei, sed sufficit, ut videns se per hos actus meruisse poenam inferni, ex metu hujus poenae optet nunquam actus illos fuisse.

X. Ulterius addo, quando quis novit, si offerat se ad aliquid patiendum, fore per illam oblationem ut poenam vitet, posse ipsum ex desiderio vitandi poenam illam offerre se ad illam ferendam. Sic si quis novit, si offerat se ad mortem, fore ut mortem vitet, potest se inimico suo ad mortem offerre. Neque hoc est sibi contradicere; nec enim ex metu mortis vult mori, sed sciens oblationem istam esse medium ad fugam mortis, potest ex desiderio fugae mortis, oblationem hanc amplecti. Unde & fatentur omnes posse aliquem ex desiderio salutis & metu gehennae imperare sibi actum contritionis & amoris Dei super omnia, per quem detestetur peccatum super omnia, & consequenter supra ipsam poenam inferni, cum hic sit conceptus & ratio formalis dilectionis Dei super omnia, ut diximus.

SECTIO SECUNDA.

An possit quis detestari unum peccatum plus alio?

I. **R**ATIO dubitandi est, quia superiore sectione diximus contritionem debere detestari peccatum super omnia, ex quo sequi videtur non posse aliquem detestari unum peccatum magis alio, cum quodvis detestetur appetitivè super omnia, ergo aequè hoc genere detestationis averfatur peccatum levius ac gravius.

II. Dicendum tamen peccata, quò graviora sunt, saltem ubi excessus est notabilis, eò esse magis

detestabilia: sicut enim se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis. Unde quando dicitur poenitentia dolor & detestatio peccati super omnia, intelligendum est de omnibus aliis malis praeter peccata, ut bene declarat Suarez hic, disp. tertiâ, sect. decimâ. Ratio est, quia si considerentur peccata prout mala & ingrata Deo, eumque offendunt, cum peccata notabiliter sese sub hac consideratione invicem excedant, sunt etiam materia detestationis diversissimae, licet nullum peccatum sit, quod non debeat quis detestari plusquam omnia alia mala.

Dices: Nullum peccatum est ullâ de causâ eligibile; ergo aequaliter debemus omnia fugere & detestari, alioqui posset unum eligi praeter alio. Respondetur primò: quamvis actu absoluto non sit eligibile unum peccatum praeter alio, actu tamen conditionato id posse contingere; qui actus explicari hoc modo potest, si committendum esset unum ex his peccatis, furto verbi gratia aut homicidio, potius committendum esset levius quam gravius.

Respondetur secundò: Licet in re, & per se loquendo, nunquam ad vitacionem unius peccati necessaria sit commissio alterius, per accidens tamen ex ignorantia invincibili potest aliquando contingere: ponamus enim aliquem perplexum, qui ex una parte putat inevitabiliter se debere audire Sacrum, cum sit dies festus, ex alia autem fore ut parens vel amicus, quem domi habet aegrotum, interim dum ipse abest moriatur defectu auxilii, aut aliud hujusmodi, quod etiam putet esse peccatum, hic posset in hoc casu eligere unum ex his ad vitandum aliud, & consequenter unum peccatum detestari magis alio, nempe id quod in opinione ipsius censetur gravius. Unde cum excessus horum peccatorum sit in opinione ipsius notabilis, peccabit mortaliter si gravius eligat, ut contra Sotum docent Auctores communiter dicentem illum in eo casu solum peccatum venialiter: quod etiam asserit de actu illo conditionato, quo quis diceret, si esset mihi peccandum mallet gravius peccatum committere, quam levius.

Quaes: Utrum qui est in hujusmodi perplexitate, peccet eligendo minus? Existimant nonnulli casum implicare, nec posse aliquem in eo statu constitui, ut existimet in utraque parte esse peccatum; lumine enim naturae, inquirunt, apertissimè compertum est, non posse ullum necessitari ad peccatum. Sed P. Sanchez lib. primo de praeceptis Decalogi, cap. undecimo, num. decimo quarto docet quotidianâ experientia constare hujusmodi ignorantiam frequenter inter rusticos inveniri, ut si quis ex una parte putet esse peccatum hodie non audire Sacrum quia est dies festus, ex alia verò esse peccatum deserere gregem curae suae commissum, vel audire Sacrum quia est excommunicatus, aut aliud hujusmodi.

P. Suarez hic, disp. tertiâ, sect. decimâ, num. quarto, & quinto affirmare videtur hujusmodi perplexum peccare, etiam eligendo id quod iudicat minus malum, levius tamen peccare, quam si eligeret gravius: unde & sequitur à fortiori in ipsius sententiâ peccatum, si perplexitas esset de duobus aequaliter malis. Idem sentit P. Granada de actibus humanis, tract. duodecimo, disp. septimâ, sect. secundâ, & alii nonnulli.

Existimo nihilominus cum Sanchez citato, Lugo disp. vigesimâ sextâ de Incarnatione, sect. Probabilissimum decimâ, num. centesimo trigesimo septimo, & aliis,

peccata, quò graviora, eò magis detestabilia.

III. Obicit. Peccata omnia sunt aequaliter detestabilia, cum nullum possit eligi praeter alio.

IV. Contingere potest per accidens ut commissio unius peccati sit ad vitacionem alterius.

V. Virum perplexum eligendo minus peccatum peccet.

VI. Putant aliqui, hujusmodi perplexum peccare, etiam eligendo minus.

VII. Probabilissimum est, nihilominus.

Obicit. Hinc inferri, non posse nos omnia peccata detestari ex metu & odio gehennae.

Notandum, ut quis retractet peccatum, non requiritur ut eliciat actum contrarium.

Ex desiderio vitandi poenam aliquâ potest se quis ad illam offerre, si sciat per hoc se illam vitaturum.

est, si utrumque sit æqualiter malum, nullum ab eo commissi peccatum.

aliis, in eo casu nullum esse peccatum, si utrumque æqualiter malum sit. Ratio est, quia ut bene notat Sanchez, licet uterque actus liberè tendat in objectum secundum se malum & prohibitum, quodque tale putatur à committente, hæc tamen indifferentia solum constituit actionem liberam in genere entis, non moris, cum tamen utraque libertas requiratur ad malitiam moralem & peccatum.

VIII.
Libertas moralis ferri debet in malum, quod vitari potest.

Confirmatur: Libertas moralis, & qualis requiritur ad peccatum, debet talis esse, quæ feratur in malum, quod vitari potest, alioqui imputari ad culpam non potest; quis enim vitio vertat Petro si necessitaretur ad furandum unum aureum è duobus, quod hunc potius furetur quam alterum planè æqualem, sicut si e contrario necessitaretur ad dandum alterum è duobus in elemosynam, quis dixerit mereri laudem, quod unum det potius quam alium omnino similem. Confirmatur secundò: Alioqui Angeli & Sancti videntes Deum mererentur de facto per actus amoris beatifici, saltem erunt laude digni quod hoc præstent, cum ex visionis non necessitentur nisi ad amorem, quod vero hunc actum numero amoris beatifici eliciant, potius quam alium, probabile est in eorum potestate situm esse; cum enim videant plures actus suos possibiles, antequam eliciantur, nulla apparet ratio cur nequeant se determinare ad individuationem effectus in his actionibus.

IX.
Hic homo nec esset vituperabilis nec reprehensibilis, ergo non peccat.

Secundò probatur: Quisquis peccat est vituperabilis, & reprehensibilis, qui autem è duobus objectis planè æqualiter ex se malis propositis alterum eligit, quam ob causam reprehenditur; quid enim faceret in eo casu, cum alterum facere debeat, certè æquè reprehendi posset Petrus quod sit in hoc loco potius quam in alio omnino simili, quem tamen hoc nomine iuste reprehenderit, cum necessariò sit in aliquo. Ut ergo quis sit laudabilis vel vituperabilis, debet vel esse omnimoda libertas, vel inæqualitas aliqua in objectis, ad quæ est determinatio antecedens, ita ut electio unius præ alio sit in æstimatione morali, aliquo modo diversa.

X.
Ob hoc necessitatur ad peccatum, ergo peccat.

Dices: Est determinatus antecedenter ad peccatum, ut supponitur, sicut Petrus est necessitatus antecedenter ut sit in aliquo loco, quemadmodum ergo Petrus, non obstante illà determinatione prævià liberè est in hoc vel illo loco in particulari, idque posito quòd necessariò debeat necessitate antecedente esse in altero ex duobus, ita & hic liberè peccat, & consequenter est reprehensione dignus.

XI.
Ad primum dico, necessitari ipsum ad peccandum materialiter non formaliter.

Respondetur distinguendo primum antecedens, est determinatus antecedenter ad peccatum materialiter sumptum concedo antecedens, formaliter sumptum nego: cum enim ad peccatum formaliter committendum requiratur libertas ad non peccandum, hic autem supponatur determinatus, non posset non peccare. Dices, ergo peccat; facit enim id ad quod antè necessitabatur. Respondetur, ante non fuisse necessitatum ad peccandum nisi materialiter, id est ad alteram ex illis actionibus faciendam, quæ in sensu diviso hujus perplexitatis & necessitatis esset peccatum, nunc autem neutra actio est peccatum.

XII.
Si mala sunt inæqualia, à fortiori non peccat eligendo minus.

Hinc à fortiori sequitur, si illa peccata circa quæ est perplexitas, sunt inæqualia, multo minus peccare illum qui eligit id quod putat è duobus levius; quantumcumque enim putet se peccare,

re tamen verà non peccat, sed præstat id quod in his circumstantiis optimum factu judicat. Quare hic homo non habet affectum absolutum ad peccatum, imo si posset vellet neutrum malum facere, cum autem putet alterum necessariò esse faciendum determinat se ad id, quod existimat levius, sicque non vult absolutè peccare, sed posito quòd non possit non peccare, ut ipse putat, vult saltem id quod judicat minus. Unde non magis peccat, quam Joannes qui videns Petrum determinatum ad furandum vel occidendum, suaderet ei ut potius furaretur; sicut enim hic ante consilium Joannis supponitur Petrus determinatus ad peccandum, & hoc posito licitè suadet ei minus, ita supponitur is in altero casu determinatus; ut ipse putat, ad peccatum, quo posito licitè eligit minus, posito quod non possit non peccare.

Verum quidem est, si qui est perplexus ita esset animo affectus, ut sive esset determinatus illo modo sive non, adhuc vellet actionem illam peccaminosam facere, & quasi dicat, verum quidem est, sum determinatus hic ad alterum è duobus, nempe vel ad violandum præceptum Ecclesie, non audiendò Sacrum, vel ad illud audiendum cum excommunicatione, si tamen essem à censurà expeditus Sacrum nihilominus non audirem, peccaret; jam enim ex parte objecti representat sibi malitiam violandi præceptum Ecclesie in sensu diviso perplexitatis: sicut qui ob invaletudinem non potest audire Sacrum, & consequenter non peccat non audiendo, si tamen esset ita animo affectus, ut diceret, etsi non foret agrotus, se non auditurum, peccaret. Ratio est, quia objectum etiam conditionatè voluntatum refundit malitiam in actum, nisi conditio sit talis quæ præscindat objectum ab omni malitià, ut contingit in hoc & similibus actibus, si furtum non esset malum ego furarer.

Quæres: Utrum magis detestari quis debeat veniale proprium, quam mortale alienum? Respondetur affirmativè cum Soario hic, disp. 3. sect. decimà, Cominck disp. secundà, dub. nono, num. octogesimo tertio, Præposito quæst. 86. num. sexagesimo, & aliis. Ratio est primò, nam juxta Apostolum, Non sunt facienda mala ut eveniant bona, ad Romanos tertio, cum ergo nec pro toto mundo minimum peccatum committi possit ab ullo ad gravissima quæque vitanda in proximo, signum est veniale proprium detestabilius esse alieno mortali. Deinde motivum Charitatis ad hoc peculiari modo tendere videtur, ut quis personæ quam amat præbeat se gratum, sicque studet magis levissima quæque in se fugere, quam ut gravia vitentur in alio; esset enim inordinata Charitas, ut quis amicum offenderet, etiam leviter, ut hac ratione ab alio non offendatur graviter. Unde & Beati ratione ardentis amoris in Deum gravissimè ferrent, si vel minimam in se peccati labem conspicerent, cum tamen non in tanto gradu aliorum peccata averfontur.

XIII.
Quid si ita animo sit affectus, ut dicat etiam si non essem excommunicatus, non audirem Sacrum.

XIV.
Magis debeat quis detestari veniale proprium, quam mortale alienum.

SECTIO TERTIA.

Utrum quis propter Deum dolere possit de uno peccato, non de alio.

I. Non hic loquimur de actu Contritionis, qui sit sufficiens dispositio ad justificationem.

NON est sermo de actu contritionis, qui sit sufficiens dispositio ad justificationem; cum enim juxta communem sententiam Theologorum nullum peccatum remittatur sine retractatione aliqua, si quis qui plura peccata mortalia commisset, unum solum aut alterum retractaret, illorum remissionem & consequenter gratiam non obtineret, quæ omnis peccati mortalis remissionem necessariò infert.

II. Conscientiam plurium peccatorum mortalium, si doleat de uno ex iis, non necessariò dolet de facto de omnibus.

Notandum secundò, licet pro hoc rerum statu unum peccatum mortale remitti non possit sine alio, non tamen sequitur illum qui sibi conscientiam est plurium peccatorum mortalium, necessariò ipso facto quòd doleat de uno, debere dolere de reliquis; nec enim dolor est in actu signato intentio destruendi, etiam peccatum illud de quo dolet, sed in actu exercito est destructio peccati, si sit de omnibus commissis, alioqui sequeretur nec ex speciali motivo alicujus virtutis, temperantiæ exempli gratia, posse aliquem dolere de uno peccato, quin doleat de omnibus, si dolor sit intentio destruendi peccatum; nec enim potest intendere destruere unum mortale peccatum, non intendendo destruere alia, & consequenter de iis dolere etiam deberet, quod est contra omnes, ut vidimus. Loquimur itaque ex naturâ rei utrum scilicet qui de uno peccato purè propter Deum dolet, dolere debeat de omnibus: quod etiam suo modo disputari potest de dolore proveniente ab illâ virtute, quæ procedit ex motivo universali.

III. Probabilius videtur posse memoriam plurium mortalium, dolere de uno, etiam propter Deum, & non de alio.

Hac in re probabilius mihi videtur, quod cum Joanne de Medina, codice de Pœnitentiâ, tractatu primo, quæstione duodecimâ, articulo secundo docent Recentiores aliqui, nempe posse, etiam memorem plurium peccatorum mortalium à se commissorum dolere de uno & non de alio idque propter Deum.

IV. Ratio est, quia potest quis unum veniale peccatum hoc modo detestari, non tamen aliud.

Probatur primò: Potest enim quis detestari unum veniale peccatum propter Deum per actum contritionis quin detestetur aliud; ergo & unum mortale, antecedens patet, nulla namque est repugnantia quo minus dum quis elicit contritionem de uno peccato veniali, possit committere aliud, ergo præcisè ex parte tendendi actus & motivo formali, non repugnat aliquem detestari unum peccatum propter Deum, non detestando aliud. Quod autem dicunt aliqui, venialia non impedire amicitiam, & sic non esse mirum si possit quis unum detestari, non detestando aliud, nil refert, nam petitur principium si dicatur omnis actus Charitatis aut contritionis esse actum amicitia perfectæ; hoc enim est quod est in quæstione.

V. Idem etiam ostenditur à paritate aliarum virtutum.

Secundò probatur à paritate rationis in aliis virtutibus: potest enim contingere, ut quis ex motivo temperantiæ velit abstinere ab hoc cibo, velit hodie jejunare non alio die, &c. cum tamen idem sit motivum formale inclinans seu inclinativum in actu primo ad utrumque jejunium. Præterea potest quis ex motivo justitiæ velle observare justitiam erga proximum in unâ materiâ, non in aliâ, ut in pecuniis, non in honore. Unitas

ergo motivi formalis in detestatione sufficienter constituitur eo quòd mala omnia sint detestabilia propter illud, non quòd de facto quis ea actu propter illud detestetur.

Tertiò hoc idem probatur à contrario: potest enim quis ex amore erga Deum velle jejunare exempli gratia, non tamen propterea dare eleemofynam, vel hoc opus consilii amplecti non illud, ergo etiam ex amore Dei poterit detestari, & firmiter proponere vitare unum peccatum, blasphemiam verbi gratia, non furtum, aut aliud simile, nequidem virtualiter.

Ratio autem est, quia quando quis, vel amat vel detestatur aliquid propter Deum, non relinquuntur motivum formale in totâ suâ latitudine, sed contractum ad materiale aliquod objectum, & consequenter hic & nunc non latius patet quàm illud, unde & ratione materialis objecti potest subinde oriri peculiaris difficultas, ob quam actus ille non extendatur ad alias operationes bonas, vel peccata, de virtualiter quidem & implicite; implicite inquam, nam si per virtualiter intelligatur quod sit taliter animo dispositus, ut si aliud peccatum menti occurreret, illud etiam detestaretur, existimo si illud aliud peccatum sit planè huic simile, fore ut etiam illud detestaretur, detestatione saltem incompletâ, quod tamen non contingit si peccata sint valde dissimilia. Imo etiam si peccata sint valde similia, adhuc si loquamur de detestatione completâ, nempe simul cum proposito non peccandi de cætero, potest quis etiam ob amorem Dei proponere vitare aliquod peccati genus per unum diem aut hebdomadam, non tamen semper, quia peculiaris est difficultas in secundo, quod non est in primo.

Contrariam sententiam tenet Suarez hic, disp. octavâ, sect. octavâ, conclusione tertiâ, Vasquez hic, disp. 87. art. primo, dubio primo, num. 22. Coninck disp. primâ, dubio quinto, estque satis frequens inter recentiores.

Arguunt primò cum P. Suarez citato; quando idem motivum formale est commune pluribus objectis materialibus, qui unum propter motivum illud detestatur, necessariò debet detestari omnia, in quibus ratio illa formalis invenitur, sed omnia peccata mortalia conveniunt in hoc quod sint contra Charitatem, ergo: sicut propterea qui unum articulum Fidei credit propter auctoritatem divinam non potest negare alium per eandem auctoritatem propositum.

Respondetur, nunquam esse motivum formale omnino idem in illis duobus objectis; nunquam enim fertur voluntas in motivum formale ut sic, & quasi in abstracto, sed ad motivum formale hic & nunc contractum; unde quando magna differentia est in objectis, est etiam in motivo formali, saltem partiali & secundario; quando enim quis vult dare eleemofynam propter Deum, habet diversum objectum formale secundarium, seu *cujus gratia*, quàm quando vult jejunare propter Deum, esto objectum formale primarium sit idem, nempe bonitas Dei. Ad hoc autem ut quis dicatur aliquid velle propter Deum, solum requiritur, ut non habeat aliud motivum formale primarium illius actus. In præsentia ergo vult quis hoc vel illud objectum ob motivum bonitatis divinæ hic & nunc applicatæ huic vel illi objecto, sicque non relicta indifferenti adhuc, sed contractæ.

Ad illud de actu Fidei, dico latam esse disparitatem; cum enim de facto credere non possimus sine

VI. Potest quis ex amore erga Deum, velle exercere aliam unius virtutis, non alterius.

VII. Assignatur hujus rei ratio.

VIII. Contraria tamen sententia sui non desunt Auctores.

IX. Dicit: Vbi est idem objectum formale, si unum peccatum quis detestatur, detestatur omnia.

X. Resp. nunquam fertur voluntatem ad objectum formale in abstracto, sed contractum.

XI. Ostenditur à reversam fide

*esse vari-
nem in ab-
bus Fidei.*

fide divinâ ullum articulum fidei, nisi ob aucto-
ritatem divinam, non quomodocunque, sed
nobis ab Ecclesiâ solâ propositam, esset tacita
contradictio in eo, qui unum articulum fidei
propter divinam auctoritatem crederet, non
aliud, diceret enim Ecclesiæ propositionem esse
regulam infallibilem, & non esse. Aliud foret
si essent duo organa æqualis auctoritatis in pro-
ponendo, ut latius dixi in materiâ de Fide.

XII.
*Differentia
inter hunc
actum intel-
lectus, Petrus
est risibile
quia est ra-
tionalis, &
actus volun-
tatis in no-
stro casu.*

Eodem modo solvitur quod objici solet, non
posse aliquem judicare Petrum esse risibilem, quia
est rationalis, & negare Paulum esse risibilem
est ratio rationalis: disparitas enim est intra hunc
& nostrum casum, in tantumnamque judicat in-
tellectus Petrum esse risibilem quia est rationalis,
in quantum judicat omne rationale esse risibile,
unde sibi contradiceret si judicaret Paulum esse
rationalem & non esse risibilem; diceret enim
omne rationale esse risibile & non esse. At verò
voluntas non hoc modo ex aliquo prævio actu
necessitatur ad hoc vel illud amandum, sed licet
in duobus objectis reperiat sufficientem rationem
amabilitatis, & idem objectum formale, potest
tamen pro suâ libertate unum velle propter ob-
jectum illud formale, non aliud, & si quærat
ratio, stet pro ratione voluntas.

XIII.
*Dices: qui
vult aliquod
bonum, odit
necessariò
omne ma-
lum ei con-
trarium.*

Arguunt secundò: Qui vult bonum aliquod,
odit necessariò omne malum illi contrarium, sed
quisquis amat Deum vult illum, ergo odit ne-
cessariò omne peccatum. Distinguo majorem,
si velit bonum illud omnino efficaciter concedo
majorem, si solum ineffaciter, & secundum
quid, seu quantum assequibile est per hoc me-
dium, nego. Unde omnis actus amoris Dei,
licet sit aliquo modo actus amicitie, non tamen
efficax simpliciter, & consequenter nec perfecta
amicitia.

XIV.
*Reliqua ad
contritionis
naturam
cognoscen-
dam neces-
saria, discussa
sunt supra.*

Alia quæ de contritione disputari hic solent,
ut utrum primo instanti quo est, sit contritio:
utrum requiratur aliquam intentionem actus: quæ
contritio requiratur cum Sacramento: utrum
esse debeat supernaturalis, universalis, &c. utrum
præcedere an subsequi debeat confessionem, & alia
hujusmodi, à nobis supra discussa sunt suis locis.

SECTIO QUARTA.

*Utrum actus Contritionis sit causa
formalis remissionis Pecca-
torum.*

I.
*Prima sen-
tentia est
affirmati-
va.*

PATER Vasquez primâ secunde, disp. du-
centesimâ tertiâ, cap. tertio partem affirma-
tivam amplectitur, pro eaque tam ex antiquio-
ribus, quam recentioribus Theologis citat vi-
ginti duos. Eandem sententiam sequitur Tur-
rianus tract. de gratiâ, opusculò sexto, disp. 4.
dubio decimo octavo: quam etiam sententiam
amplectitur P. Meratius disp. duodecimâ de gra-
tiâ, eamque per triginta duas sectiones fusillimè
probat. Afferit itaque hæc sententia actum Con-
tritionis & Amoris Dei super omnia non dispo-
sitiuè tantum, & ex lege Dei, sed formaliter ex-
pellere peccatum mortale, & justificare, non
minus quam gratiam habitualem, ita ut posito
actu contritionis vel amoris Dei super omnia,
licet non infunderetur gratia, adhuc homo ille
esset verè sanctus & justus per ipsum actum con-
tritionis.

R.P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. II.

Contraria sententia est communis, quam se-
quitur Suarez Tomo primo in tertiam partem,
disp. quartâ, sect. octavâ, & hic disp. octavâ,
sect. tertiâ, & Tomo tertio de gratiâ, lib. sep-
timo, cap. octavo, & alibi, Tannerus, Co-
ninck, tenentque recentiores communiter.

II.
*Oppositam
sententiam
tenent plerumque
Theologi.*

Prima conclusio: Actus Charitatis, vel con-
tritionis non talem habet ex naturâ rei cum gratiâ
habituali, & remissione peccatorum connexio-
nem, ut ex naturâ rei hæ illi debeantur. Proba-
tur primò ex Concilio Tridentino sessione sextâ,
cap. septimo, ubi postquam capite sexto nume-
raverat dispositiones, quæ justificationem præ-
cedunt, nempe Fidem, Spem, & dilectionem,
subjungit cap. septimo: *Hanc dispositionem justi-
ficatio ipsa subsequitur.* Quod melius adhuc osten-
ditur ex eadem sessione, cap. octavo: ubi prop-
terea docet hominem justificari gratis, quia nihil
eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fi-
des, sive opera, ipsam justificationis gratiam pro-
meretur, ubi loquitur Concilium de gratiâ san-
ctificante, illâ scilicet quam fides præcedit, non
de excitante, ut est clarum.

III.
*Actus Cha-
ritatis, vel
Contritionis
non debentur
ex naturâ
rei peccato-
râ remissio.*

Secundò probatur: Semper namque in Scrip-
turis promittitur penitentibus justificatio, & re-
missio peccati, tanquam nova misericordia, &
beneficium: *Derelinquat impius viam suam, & vir
iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dom-
num, & miserebitur ejus, & ad Deum nostrum,
quoniam multus est ad ignoscendum, &c. Uai-
quagesimo quinto: Scindite corda vestra, &c. quia
benignus & misericors est, &c. Joëlis secundo:
ubi non dicit Propheta, quia justus est, sed quia
misericors, ergo penitenti non debetur remissio
peccati ex strictâ justitiâ, ubi sermo semper est
de illo dolore & contritione, cui illis temporibus
infallibiliter annexa erat peccatorum remissio,
hæc autem solum erat perfecta contritio.*

IV.
*Hanc item
conclusio-
nem expressè
docent sacræ
Literæ.*

Probatur tertio: Contritio enim non potest
esse condigna satisfactio pro peccato mortali:
cum enim gravitas offensæ sumatur à dignitate
personæ, quæ offenditur, quæ hic est infinita,
valor autem satisfactionis à personâ satisfaciente,
quæ est homo, & quidem sine gratiâ habituali,
& consequenter infinities inferior dignitati per-
sonæ offensæ non poterit esse condigna compen-
satio pro illâ injuriâ: quâ de causâ Patres uni-
versim requirunt satisfactionem alicujus ex per-
sonis divinis, ut homo per solutionem æqualis
compensationis pro delicto reparatur: quod fusè
ostensum est supra in tractatu de Incarnatione.

V.
*Contritio
esse nequæ
satisfactio
condigna
pro peccato
mortali.*

Hinc infero, contritionem non de condigno,
sed de congruo solum mereri remissionem pec-
cati mortalis. Prima pars jam probata est. Se-
cunda etiam constat, cum etenim contritio sit
actus supernaturalis peculiariter Deo gratus, &
ex motione Spiritus Sancti factus, non est cur
ex aliqua congruitate & decentiâ non mereatur
remissionem peccati; cum hoc enim merito stat
simpliciter quod remittatur gratis; posset enim
Deus, nullâ vi rebus illatâ illud non remittere.

VI.
*Contritio
quamvis
non de con-
digno, de
congruo ta-
men mere-
tur remissio-
nem peccati
mortalis.*

Secunda conclusio: Actus Contritionis, aut
Charitatis, à fortiori non est ipsa forma justifi-
cans. Probatur primò ex Concilio Tridentino
sessione decima-quartâ, cap. quarto, ubi sic ha-
bet: *Fuit autem quovis tempore ad impetrandam ven-
iam peccatorum hic contritionis motus necessarius:*
ubi loquitur Concilium de contritione quovis
tempore, & consequenter in lege antiquâ & na-
tura, ante institutum Baptismum necessariâ, sic-
quæ manifestum est sermonem esse, etiam de

VII.
*Actus Con-
tritionis, aut
charitatis
multo mi-
nus est for-
ma justifi-
cans.*

perfecta, & tamen dicit eam impetrare veniam peccatorum, ergo non est ipsa forma justificans, & remittens peccata.

VIII. Eadem insuper veritas ex alio ejusdem Concilii loco probatur.

Secundò probatur ex eodem Concilio sess. 6. cap. septimo, ubi dicitur justitiam, per quam justificamur, dari unicuique secundum propriam uniuscujusque dispositionem, & operationem, sed contritio est una ex operationibus & dispositionibus, ut ostensum est, ergo non est ipsa forma. Nec dici potest dari intensiorem contritionem ob actus fidei & attritionis præcedentes; cum enim actus contritionis liber sit, fit magis vel minus intensus prout operanti placuerit: unde Deus ad summum dat inspirationem præviam intensiorem, quæ tamen certâ lege & infallibili non infert actum contritionis intensiorem, Concilium autem loquitur de certâ & infallibili lege, secundum quam datur major vel minor justitia, ergo per justitiam non intelligit Concilium contritionem,

IX. Sequeretur insuper nos nunquam justificari per habitum.

Confirmatur: Nam juxta Concilium homo, etiam extra Sacramentum justificatur per habitum, secundum hunc autem modum dicendi nunquam justificaretur per habitum, cum enim actus contritionis sit justificatio, secundum Auctores contrariæ sententiæ, & dispositio ad gratiam, seu habitum, prius naturâ semper justificabitur homo, quàm habeat gratiam aut habitum.

X. Actus Contritionis & amoris Dei super omnia non possunt justificare.

Hinc inferitur, nec posse actum contritionis vel amoris Dei super omnia, qualis elicitur in viâ, justificare; si enim posset, de facto justificaret, cum habeat semper eandem entitatem & naturam, ergo si ut forma sanctificans posset justificare, justificaret. Quod autem de facto non justificet ostensum est hæc & præcedente conclusione. Unde & Patres conformiter ad loca Scripturæ superius allata dicunt justificationem, & remissionem peccati semper esse novum beneficium, & misericordiam, positâ etiam nostrâ penitentiâ, & loquuntur de Penitentiâ perfectâ; de illâ enim loquuntur, cui infallibiliter annexa est peccati remissio, & consequenter de contritione, postquam positam adhuc dicunt intercedere misericordiam divinam, ut peccatum remittatur.

XI. Hanc doctrinam expressè tradit S. Chrysostr. mss.

Sanctus itaque Chrysostr. Homiliâ 80. ad populum sic scribit: Si penitentiam egero salvabor, unde capiat? ex Domini clementiâ, neque tua confidas penitentia; tua enim penitentia tantum nequit peccatum delere; si sola foret penitentia, jure timeres; sed postquam in penitentia commiseretur Dei misericordia, confide. Sanctus etiam Gregorius in illud Psalmi trigésimi primi: Dixi confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Attende, inquit, quanta misericordia Dei commendatio, ut consentis desiderium comitetur venia: ubi dicit fuisse misericordiam Dei, quod positâ confessione illâ Prophetæ, & contritione, sine quâ nullum tunc remittebatur peccatum, secuta sit peccati illius remissio. Alia multa hujusmodi habent Patres, per quæ adhuc post penitentiam requirebant Dei misericordiam, novum beneficium conferentem.

SECTIO QUINTA.

Argumenta contententia actum Charitatis & Contritionis justificare formaliter.

Objicit primò Vasquez citatus varia loca Scripturæ, ubi Charitati & contritioni tribuitur peccatorum remissio, Charitas aperit multitudinem peccatorum: dicitur etiam vinculum perfectionis, plenitudo legis, &c. Sed contra: Nam aliquando, etiam elemosynæ, & aliis operibus tribuitur peccatorum remissio, & tamen non justificant formaliter. Sic etiam Christus dicitur nostra justitia, nostra sapientia, &c. quæ omnia intelligenda sunt, vel effectivè, vel dispositivè. Respondetur itaque cum Suario & aliis, illa intelligi debere dispositivè, vel de merito de congruo, cum jam ostensum sit sæpius in Scripturis remissionem peccati mortalis tribui contritioni tanquam novum beneficium.

Eodem modo solvuntur auctoritates Patrum, licet aliqui ex his, præsertim Sanctus Augustinus intelligi possit de Charitate habituali, ut notat Suarez tomo primo in tertiam partem, disp. 4. sect. 8. §. ad argumentum. unde falsum est quod ait Vasquez cap. quarto, nunquam à Sancto Augustino factam esse mentionem Charitatis habitualis; primò enim sæpè Charitatem intelligit sub nomine virtutis, nomen autem virtutis propriè non competit nisi actui. Deinde sermone vigesimo sexto in psalmum centesimum decimum octavum, in illa verba, Feci judicium & justitiam, ait intelligendum hoc esse de actu justitiæ, & non de ipsâ virtute, Quia hanc justitiam, inquit, non facit in homine, nisi qui justificat impium, & ex quo facit justum: ubi etiam distinguit actum ab habitu, & hunc nomine virtutis compellat, & per solum habitum non per actum dicit justificari hominem à Deo.

Objicit secundò; Contritio tollit aliquid, quod est de formali constitutione peccati, averfionem scilicet à Deo; est enim conversio ad Deum, ergo saltem ex parte tollit peccatum, imò totum; quando enim aliquid constât diversis partibus, quod tollit unam destruit rem illam, sicut hinc destruit, qui vel animam tollit, vel materiam, vel unionem. Confirmatur: Concilium Tridentinum sessione sextâ, cap. septimo dicit justificationem & renovationem hominis internam fieri per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum, ergo partialiter saltem justificamur per actum contritionis, per quem nimirum voluntaria dona Dei suscipimus.

Respondetur, peccatum mortale præteritum, duplicem relinquere averfionem habitualem à Deo, unam per quam denominatur adhuc ita habitualiter averfius à Deo, ut censeatur manere adhuc in eodem affectu, ita ut si daretur occasio, approbaret averfionem præteritam. Alia averfio habitualis à peccato relicta est perseverantia moralis actus illius præteriti, ita ut ratione illius justè possit odio haberi à Deo.

Sub priore itaque consideratione tollitur averfio habitualis peccati per actum contritionis, imò & per attritionem, & actum quemvis contrarium, etiam naturalem; illo enim posito non manet ita promptus ad effectus quosdam phisicos, nempe

I. Objiciuntur varia loca Scripturæ: Charitas aperit multitudinem peccatorum &c.

II. Eodem modo explicari in similibus locis conciliorum præstant Patres.

III. Dicitur: Contritio tollit aliquid quod est de formali constitutione peccati, ergo tollit peccatum.

IV. Ad argumentum Respondetur peccatum mortale præteritum relinquere duplicem averfionem à Deo.

V. Quo pacto pro averfio tollatur per actum contritionis.

nempe ad relabendum in similes actus, ad illum approbandum, ad complacendum de eo, &c. At verò secunda perseverantia habitualis, seu moralis peccati non tollitur, etiam in ratione voluntarii moraliter manentis; æque enim ob actum præteritum potest Deus adhuc eum odio habere, & punire, ac si actum contritionis non eliciisset; nec enim condonatur peccatum præteritum, nec sufficienter, seu per condignam satisfactionem compensatur.

VI.

Dices: Si quis existens in peccato mortali raperetur ad visionem & amorem beatificum, iustificaretur, ergo actus potest iustificare.

Objicitur tertio: Si quis existens in peccato mortali raperetur ad visionem & amorem beatificum, iustificaretur, etiam sine infusione gratiæ; nec enim videtur posse aliquem, simul esse beatum & in peccato, ergo actus potest iustificare, ergo & actus contritionis, & Charitatis, etiam hic in viâ elicitus.

Medina, Salas, & alii nonnulli negant hominem fore in eo casu sanctum vel beatum, quia, inquit, ulterius requiritur negatio peccati, sicut multi dicunt de gratiâ habituali, si simul cum peccato poneretur in animâ. Sed ut omit- tam alia quæ afferri possent contra hunc modum respondendi, concedunt hi. Auctores Patri Valquez quod intendit: nam sicut gratia habitualis est forma sanctificans, quia connaturaliter petit expulsionem peccati, esto miraculosè impediri ille effectus possit, ita ut actus amoris Dei sit forma iustificans, sufficit quòd ex naturâ suâ petat expulsionem peccati.

VIII.

Volunt alii peccatum ab homine illo expelli, non per amorem beatificum, sed per visionem.

Dicunt alii, hunc hominem in eo casu sanctificandum, non per amorem, sed visionem. Alii expellendum quidem peccatum asserunt in eo casu, non per amorem, sed visionem, hominem tamen non fore sanctum; visio enim, inquit, non est sanctitas, nec participatio naturæ divinæ, expellit tamen peccatum in quantum est forma beatificans, & consequenter expellens omnem miseriam, sicque hoc titulo stare nequit cum peccato.

Tandem dici posset, sanctificandum illum hominem per amorem etiam beatificum, utpote diversæ rationis ab amore viæ, est quippe amor patriæ multo hoc excellentior, ex naturâ suâ permangens, spectans ad statum illum perfectissimum, &c. unde non magis arguere licet ab actu amoris patriæ ad actum viæ, quàm ab actu deliberato amoris in viâ ad actum amoris indeliberatum, quem tamen negant adversarii iustificare.

IX.

Dici denique potest, hominem illum sanctificandum per amorem beatificum, utpote longè diversæ rationis ab amore viæ.

Objicitur quarto: Qui amat Deum est unus spiritus cum illo, & conformis primæ regulæ, ergo rectus & iustus; hic enim videtur conceptus iustitiæ. Respondetur, vel ille homo antea peccaverat vel non, si ita, esto jam affectivè adæquetur primæ regulæ in operationibus, & non lit ab eâ declinare, cum tamen antea deviaverit ab illâ regulâ, & constituerit cum eâ inadæquationem, quæ necdum est sufficienter ablata, ut ostensum est, non diligitur à Deo dilectione simpliciter, sed solum secundum quid, & idem quoad hoc est, licet antea non peccasset. In eo etiam casu solum esset unus spiritus cum Deo affectivè & ex parte sui, seu dispositivè, non tamen perfectè & ex parte Dei, cum adhuc non haberet spiritum adoptionis, ad quem juxta Concilia & Patres jam allatos, contritio tantum est dispositio.

X.

Dices: Qui amat Deum est unus spiritus cum Deo, ergo & iustus.

Objicitur quinto: Habitus Charitatis iustificat, ergo & actus. Respondetur primò, omisso antecedente, distinguendo consequens, aliquis actus, nempe patriæ concedo; omnis, seu viæ, nego, ut de actu deliberato & indeliberato supra dictum est. Deinde negari potest antecedens; licet enim de facto nunquam habitus Charitatis sit informis, cum supponat gratiam, ex se tamen non est impossibilis cum peccato, magis quàm Fides aut Spes, vel habitus virtutum moralium infusarum. Et hæc de Pœnitentiâ.

XI.

Dices: Habitus charitatis iustificat, ergo & actus.

